

02 DE BEELDTAAL VAN NIETZSCHES *ALSO SPRACH ZARATHUSTRA*

Spreker: Dr. Gaila G. Pander (Den Haag)

Nietzsche typeerde zijn hoofdwerk *Also sprach Zarathustra* (AsZ) als een symfonie, een toren, een heilig boek en een vijfde evangelie. In de eerste lezing loop ik deze typering na en onderzoek ik wat de geldigheid ervan kan zijn. Uitgaande van een structuurontwerp voor AsZ uit 1881, waaruit blijkt dat Nietzsche de 9^e symfonie van Beethoven als model gebruikte, vat ik *Also sprach Zarathustra* op als een partituur in beeldvorm. Zoals het ontwerp laat zien, spelen mythologische namen een grote rol (Prometheus, Mephisto, Zarathustra) en wordt het slotgedeelte dithyrambisch genoemd, een term die verwijst naar de offercultus rond Dionysos. In de tweede lezing ga ik nader in op de tekst van Nietzsches literaire symfonie, gestructureerd naar het voorbeeld van de klassieke symfonische hoofdvorm. Met behulp daarvan is de architectonische opbouw van het boek begrijpelijk te maken. Met behulp van het perspectief van de toren, als symbool van het ‘kunstzinnig en stap voor stap’ (*artistisch und schrittweise*) ontwikkelen van beelden, lezen we de tekst als een partituur. Zoals de Negende van Beethoven zich in haar volle glorie ontvouwt in de ‘Ode an die Freude’, een jubelzang bij het betreden van Elysium, zo bereidt de tekst van *Also sprach Zarathustra* de lezer voor op het dionysische mysterie dat uitdrukking krijgt in de dionysische dithyramben. In ‘Die sieben Siegel (Oder: das Ja- und Amenlied.) bereikt deze ‘tragedie uit de geest van de muziek’ haar alles in zich opnemende finale.

Literatuur & Muziek

- Gaila Pander, *Een zuivere toon. De beeldtaal van Also sprach Zarathustra*. Almere, 2020.
Friedrich Nietzsche, *Also sprach Zarathustra, Een boek voor allen en niemand*.
(vert. dr. P. Endt & H. Marsman), Amsterdam, 1982.
Volker Gerhardt (hrsg), *Also sprach Zarathustra*. Berlin, 2000.
Johann Wolfgang Goethe, *Faust. Een Tragedie* (vert. A. Posthuma). Amsterdam, 2002.
Curt Paul Janz, *Friedrich Nietzsche. Biographie*, Bd.1-3, in het bijzonder Bd.3 p.229-255.
München, 1981.
G. Leick (Ed), *The Babylonian World*. Devon, 2002.
Henk Manschot, *Blijf de aarde trouw, Pleidooi voor een nietzscheaanse terrasofie*. Nijmegen, 2016.
Ludwig van Beethoven, *De negende Symfonie*, met het slotkoor op tekst van Friedrich von Schiller (partituur 1823/1824, Staatsbibliotheek, Berlijn).

Dr. Gaila G. Pander (1951) studeerde filosofie en geschiedenis in Amsterdam (VU en UvA). In januari 2020 publiceerde zij *Een zuivere toon. De beeldtaal van Nietzsches Also sprach Zarathustra*, waarop zij in Nijmegen promoveerde. Ze was filosofiedocent aan diverse instellingen voor hoger beroepsonderwijs.

Aantal avonden 2
Plaats Fontys Hogescholen, ds. Th. Fliednerstraat 2, 5631 BN Eindhoven
Tijd 19.30- 21.30 uur
Datum 19 en 26 januari 2021
Thema 02
Kosten € 15,00